

Seminarium doktoranckie

Obecność autora w literaturze faktu

Prowadząca: dr hab. Urszula Glensk, prof. UW r.

Treść: Seminarium poświęcone będzie interpretacji literatury dokumentarnej i analizie strategii tekstowych, wyrażających się obecnością autora w tekście. W prozie reportażowej można wskazać reprezentację różnych form „ja narracyjnego” w dziele, od postawy pozorowanej nieobecności do postawy aktywnego uczestnika i komentatora. Kreacja autorska jest istotnym elementem literatury niefikcjonalnej, co skłania do zastosowania metody analitycznej, umożliwiającej rozpoznanie do jakiego stopnia pisarz indywidualizuje relację i przesuwają jej walor informacyjny w stronę ekspresji twórczej.

W refleksji nad dokumentalizmem istotne jest pytanie, na ile techniki reporterskie mogą wpływać na uwiarygodnienie tekstu, podkreślenie autentyczności i referencjalność dzieła. Pytanie to nie zaprzecza – powszechnie przyjmowanemu w uniwersum humanistyki – założeniu o nieosiągalności mimesis. Roland Barthes twierdzi, że „rzeczywistość jest niemożliwa do przedstawienia”, a James Clifford rozszerza tę nieosiągalność na metodologię i twierdzi, że żadna strategia naukowa czy stanowisko etyczne nie gwarantują prawdziwości opisu.

Problem relacji między doświadczeniem a słowem, między rzeczywistością a literaturą, będzie przedmiotem naszych rozważań.

Omówimy reportaże według kryterium obecności autora w tekście, które wyraża się: postawą pozorowanej nieobecności, postawą uczestnika, postawą interpretującą, postawą refleksyjną, postawą polemiczną, postawą świadomego ideologa. Tak wyodrębnione strategie narracyjne omówimy na przykładach współczesnej i międzywojennej dokumentalistyki.

Każdy z uczestników seminarium będzie mógł wybrać i przedstawić jedną z reporterskich postaw dyskursywnych (na przykładzie wybranej lektury).

Lektury do wyboru:

Zajęcia egzemplifikacyjne (krytyczna analiza tekstu):

Postawa pozorowanej nieobecności:

Maciej Zaremba Bielawski, *Higienisci. Z dziejów eugeniki*, Wołowiec 2014.

Cezary Łazarewicz, *Koronkowa robota. Sprawa Gorgonowej*, Wołowiec 2018.

Karolina Domagalska, *Nie przeproszę, że urodziłam. Historie rodzin z in vitro*, Wołowiec 2015.

Justyna Kopińska, *Polska odwraca oczy*. Warszawa 2016.

Wojciech Dworczyk, *Spacer wśród kwitnących wiśni*, Warszawa 1966 (brak pdf)

Filip Springer, *Zaczyn. O Zofii i Oskarze Hansenach*, Warszawa 2013.

Joanna Gierak-Onoszko, *27 śmierci Toby'ego Obeda*, Warszawa 2019.

Postawa uczestnika:

Teresa Torańska, *Takie układy* [w:] Eadem, *Takie układy. Reportaże z lat 1970-1983*, Wybór układ i posłowie Remigiusz Grzela, wstęp: Małgorzata Szejnert, Warszawa 2019, s. 63-82.

Wanda Melcer, *Nocuję w przytulku*, „Wiadomości Literackie” 1933, nr 5.

Magdalena Grzebałkowska, *Beksińscy. Portret podwójny*. Kraków 2014.

Jacek Hugo-Bader, *Pluton*, „Gazeta Wyborcza” 1993, nr 55, lub w: *20 Lat nowej Polski w reportażach według Mariusza Szczygła*, Wołowiec 2009.

Joanna Bator, *Japoński wachlarz*, Warszawa 2011.

Patrycja Dołowy, *Wróć, gdy będziesz spała. Rozmowy z dziećmi Holocaustu*, Wołowiec 2019. (brak pdf)

Postawa interpretująca:

Agata Tuszyńska, *Oskarżona: Wiera Gran*, Kraków 2010.

Wojciech Tochman, *Eli, Eli*, Wołowiec 2013.

Mariusz Szczygieł, *Gottland*, Wołowiec 2006 (i in. wyd).

Postawa refleksyjna:

Elisabeth Åsbrink, *W Lesie Wiedeńskim wciąż szumią drzewa*, Wołowiec 2013.

Agata Tuszyńska, *Rodzinna historia lęku*, Kraków 2005.

Olga Gitkiewicz, *Nie hańbi*, Warszawa 2018.

Postawa polemiczna:

Martin Pollack, *Śmierć w bunkrze. Opowieść o moim ojcu*, Wołowiec 2006.

Anna Bikont, *Sendlerowa w ukryciu*, Wołowiec 2018.

Postawa demaskatorska:

Juliusz Strachota, *Turysta polski w ZSRR*, Kraków 2018.

Emilia Smechowski, *My, super imigranci. Reportaż*, Warszawa 2018.

Postawa świadomego ideologa:

Marcin Kącki, *Poznań. Miasto grzechu*, Wołowiec 2018.

Jarosław Mikołajewski, *Wielki przyływ*, Warszawa 2015.

Irena Krzywicka, *Sprawa Gorgonowej* [w:] *Sąd idzie*, Warszawa 1935 (i in. wyd.)

Barbara Seidler, *Pani od maszynoznawstwa* [w:] tejsze: *Pamiętajcie, że byłam przeciw. Reportaże sądowe*, Czarne 2018. (brak pdf)

Mariusz Szczygieł, *Śliczny i posłuszny oraz Reportażu życie po życiu* [w:] tegoż, *Nie ma*, Warszawa 2019 (s. 265-300). (brak pdf)

Warunki zaliczenia:

Zaliczenie na ocenę, na którą złożą się: aktywność na seminarium, a także praca indywidualna, polegająca na krytycznoliterackiej prezentacji wybranego reportażu na zajęciach. .